

(شناخت نور و رنگ در معماری اسلامی و جایگاه رنگ فیروزه ای در میان مردم)

زهرا فرزانه نژاد^{۱*}، نسیم نجات قزلحاجی^۲، ...

۱- گروه معماری، مدرس و پژوهشگر، ارومیه (nedafarzaneh62@yahoo.com)

۲- کارمند و کارشناس معماری، ارومیه (atourpatkan@gmail.com)

⋮

چکیده

هر در مواجهه با آثار هنر اسلامی مشاهده می کنیم که کلیه اجزای اثر هنری، از جمله نور و رنگ، به گونه ای متفاوت از دیگر آثار هنری ارائه شده در طول تاریخ هنر جهان، خلق شده اند. گویی که زبان بیانی هنرمند مسلمان در بیان روایت وی از عالم هستی، از رمزگان ویژه ای بهره گرفته است. هنر یکی از راههای معرفت پیدا کردن بر عالم هستی است. شناسایی وجوه مختلف خود مراتبی دارد که «مشاهده» هستی امکان پذیر نیست، مگر از طریق "دیدن" و از سویی دیگر بستگی مستقیم به نظرگاه هنرمند و شاکله روحی وی دارد. تجلی رمزگونه نور طبیعی در فضاهای عبادی مساجد قدیمی، دگرگونی شگرفی در مکان ایجاد کرده و موجب افزایش کیفیت معنوی این فضاها شده است. زیبایی که به چشم می آید از پرتو نور و روشنایی است و گرنه در تاریکی، زیبایی حقیقی با نور معرفت درک می گردد و زیبایی ظاهری با عزیزترین حسن ماکه بینایی است دیده می شود. نور و روشنایی چه ظاهری و چه عرفانی باعث می شود که زیبایی به چشم آید و رنگ و سایر زیباییهای شی جلوه کند.

واژه‌های کلیدی: فضای معنوی، نور، رنگ، عناصر نورگیر، هنر اسلامی، رنگ فیروزه ای.

۱- مقدمه

شکر و سپاس آفریدگاری را که به کمال علم از راه محبت، نور ارادت را در اراضی باطن «انسان که غیب انفس است بذر شجره سعادت گردانید و به قدرت کردگاری، آن تخم را در برآورد و شجره سعادت از آنجا برآورد و به آسمان قریب رسانید. و به حکمت پروردگاری ثمره نور ولایت از» آن شجره بدرآورد و به عنایت ازلی از همه موجوداتش در گذرانید: (علاءالدوله سمنانی، ۱۳۸۳: ۳۰۱).

وجود خداوند سراسر نور است و انسان به عنوان تجلی خدا در زمین نیز وجودی از نور دارد. این میان نور محسوس به عنوان جزئی ترین و مادی ترین بعد نور، توسط حس بینایی انسان قابل درک بوده و می تواند رابطه ملموس و عینی بین کالبد انسان و ماهیت حق باشد. بنابراین در مکان مسجد که بنایی است ملزم به ایجاد و حفظ ارتباط بین انسان و خدا، نور یکی از پارامترهای بنیادین بعنوان متغیرهای میانجی از بعد معنایی وجودی معبود و عبد، به شمار آمده و در خود تحقیق است. (ارزیابی چگونگی تجلی نور در معماری مساجد با مطالعه موردی در محور میانی شهر تبریز باغ گلستان تا چهار راه آبرسان، ۱۳۹۵)